ش صندلی:	نام واحد آموزشی:	نوبت امتحانی: نیم‌سال اول
نام و نام خانوادگی:	پایه: دوازدهم	رشته: ریاضی- تجربی
سؤال امتحان درس: فارسی ۳	نام دبیر:	سال تحصیلی: ۱۴۰۳-۱۴۰۲

ساعت امتحان: ۸:۰۰ صبح	
زمان پاسخگویی: ۹۰ دقیقه	
تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۴	
تعداد صفحه سؤال: ۵ صفحه	

	بارم
قلمرو زبانی (۷ نمره)	
۱- کدام معنی از واژهٔ «دمساز» در مصراع «همچونی دمساز و مشتاقی که دید؟» برنمی‌آید؟ الف) مونس ب) آرزومند پ) همراز د) دردآشنا	۰/۲۵
۲- عبارت «مأمور حکومتی شهر که کار او نظارت بر اجرای احکام دین و رسیدگی به اجرای احکام شرعی بود.» توضیح واژه‌ای است که در گزارهٔ ..... یافت می‌شود. الف) گفت: «نزدیک است والی را سرای، آن‌جا شویم» ب) گفت: «تا داروغه را گوییم، در مسجد بخواب» پ) محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت ت) زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست	۰/۲۵
۳- برای واژهٔ «آوند»، در بیت زیر یک معادل معنایی بیابید و بنویسید. «روضه‌ات را من هوادارم زجان قندیل‌وار وین دلِ من در برم دایم معلّق زان هواست»	۰/۲۵
۴- معنی واژهٔ «طاق» را در مصراع دوم از بیت زیر، بنویسید. «طاق‌پذیر است عشق، جفت نخواهد حریف بر نَمَط عشق اگر پای نهی طاق نِه»	۰/۲۵
۵- املای درست را از کمانک روبه‌روی گزاره‌ها، برگزینید. الف) واصفان حلیه جمالش به تحیّر ..... (منسوب/ منصوب) ب) نیامد بیش پرسیدن ..... (ثوابش/ صوابش)	۰/۵
۶- در کدام‌یک از گزاره‌های زیر، نادرستیِ املایی به‌کار رفته است؟ واژهٔ نادرست را اصلاح کنید. الف) تا وارهی از دَم ستوران وین مردم نحس دیو مانند ب) نتوان وصف تو گفتن که تو در فهم نگنجی نتوان شبه تو گفتن که تو در وهم نیایی پ) تو حکیمی تو عظیمی تو کریمی تو رحیمی تو نمایندهٔ فضلی تو سزاوار سنایی	۰/۲۵
۷- املای درست را از کمانک روبه‌رو برگزینید. الف) از ..... تو صد بار ملامت بکشم (بحر/ بهر) ب) نشاط ..... از دل کی بَرد حُبّ وطن بیرون (غربت/ قربت) پ) ما را ..... است که جمشید جم نداشت (فراغتی/ فراقتی)	۰/۷۵
۸- در متن زیر، نادرستی‌های املایی را بیابید و اصلاح کنید. «تصمیم می‌گیریم برویم الاغی پیدا کنیم و مین‌ها را بار الاغ کنیم و بزنیم به دشت؛ روبه‌روی مواضع عراقی‌ها. اوّلین خر را که می‌بینیم، تصمیم به خریدش می‌گیریم. احمدرضا دُل می‌زند به چشمان خر ..... . خر سلّانه‌سلّانه راه می‌آید و گاهی می‌ایستد و این‌سو و آن‌سو را بو می‌کشد و علف و خواری را پوزه می‌زند و راه می‌افتد.»	۰/۵
«ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ دوم»	

ش صندلی:	نام واحد آموزشی:	نوبت امتحانی: نیم‌سال اول	ساعت امتحان: ۸:۰۰ صبح
نام و نام خانوادگی:	پایه: دوازدهم	رشته: ریاضی- تجربی	زمان پاسخگویی: ۹۰ دقیقه
سؤال امتحان درس: فارسی ۳	نام دبیر:	سال تحصیلی: ۱۴۰۳-۱۴۰۲	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۴
			تعداد صفحه سؤال: ۵ صفحه

۹- در عبارت «محبّت چون به غایت رسد، آن را عشق خوانند.»، جملهٔ پایه (هسته) را بیابید و الگوی ساخت آن را بنویسید.	۰/۵
۱۰- با توجّه به عبارت «بوی گُلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت.» به پرسش‌های دستوری پاسخ دهید. الف) در جملهٔ پیرو (وابسته) یک ترکیب اضافی را بیابید و بنویسید. ب) الگوی ساخت جملهٔ پایه (هسته) را مشخص کنید.	۰/۵
۱۱- با توجّه به بیت زیر، درستی یا نادرستی هریک از گزاره‌ها را تعیین کنید. «همّتم بدرقهٔ راه کن ای طایر قدس که دراز است ره مقصد و من نو سفرم» الف) فعل جملهٔ دوم، به قرینهٔ لفظی حذف شده است. درست ☐ نادرست ☐ ب) ضمیر پیوستهٔ «ـَم»، وابستهٔ وابسته است. درست ☐ نادرست ☐	۰/۵
۱۲- در گروه «ناله‌های گریه‌آلود آن امام راستین و بزرگم»: الف) یک ترکیب اضافی بیابید و بنویسید. ب) کدام واژه، مضاف‌الیه مضاف‌الیه است.	۰/۵
۱۳- فعل‌های مشخّص‌شده را از نظر اسنادی یا غیراسنادی بودن، مشخّص کنید. الف) ریشه‌های ما به آب/ شاخه‌های ما به آفتاب می‌رسد/ ما دوباره سبز می‌شویم (می‌شویم). ب) چون نعمتی پدید آید، بر مَرکب شُکر نشینم و پیش او باز شوم (باز شوم).	۰/۵
۱۴- با توجّه به بیت زیر، به پرسش‌های داده‌شده پاسخ دهید. «بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک؟ بگفت آن‌گه که باشم خفته در خاک» الف) بیت دارای چند مفعول است؟ ب) نقش دستوری واژهٔ «پاک» را بنویسید.	۰/۵
۱۵- در بیت «بنواخت ز خشم برفلک مشت/ آن مشت تویی تو ای دماوند» یک نقش تبعی بیابید و نوع آن را مشخص کنید.	۰/۵
۱۶- در کدام‌یک از گزاره‌های زیر، وابستهٔ وابسته به‌کار رفته است؟ نمودار پیکانی گروه را رسم کنید. الف) تموز سوزان کویر ب) مرز عالم دیگر پ) طیلسان آبی مدیترانه	۰/۵
قلمرو ادبی (۵ نمره) **۱۷- در بیت ..... شاعر، مصراع دوم را در حکم مصداقی برای اثبات مصراع اوّل ذکر کرده و بر این اساس، آرایهٔ ..... را خلق کرده است.** الف) مستمع، صاحب سخن را بر سرکار آوَرد غنچهٔ خاموش، بلبل را به گفتار آورد ب) مکر او معکوس و او سرزیر شد روزگارش برد و روزش دیر شد پ) درنیابد حال پخته هیچ خام پس سخن کوتاه باید والسّلام	۰/۵
«ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ سوم»	

www.mat.ir

۱۸- در مصراع دوم از بیت زیر، شاعر با آفرینش کدام آرایهٔ ادبی، جوشش می و قُل‌زدن آن را به‌خاطر تأثیرپذیری از عشق فرض کرده است؟ ۰/۵

«آتش عشق است کاندر نی فتاد جوشش عشق است کاندر می فتاد»

۱۹- آرایهٔ درست را از کمانک روبه‌روی ابیات برگزینید. ۰/۵

الف) در عالم پیر هرکجا بُرنایی است عاشق بادا که عشق خوش سودایی است (ایهام/ حس‌آمیزی)

ب) شانه می‌آید به‌کار زلف در آشفتگی آشنایان را در ایّام پریشانی بپرس (حسن تعلیل/ ایهام تناسب)

۲۰- با توجّه به عبارت زیر، به پرسش‌های داده‌شده پاسخ دهید. ۰/۵

«روزگاری از فراز همین برج‌ها، فرمان به سواحل دریای سیاه داده می‌شد و کرانه‌های فرات، خط از کرانهٔ رود تیبر می‌خواندند امّا دنیا همیشه به یک رو نمی‌ماند.»

الف) کنایه‌ای بیابید که به معنی «فرمان‌پذیری و اطاعت‌کردن» است.

ب) مفهوم مجازی «کرانهٔ رودِ تیبر» را بنویسید.

۲۱- در عبارت زیر، واژه‌هایی را که موجب آفرینش «سجع» شده‌اند، مشخص کنید. ۰/۵

«یکی از یاران به طریق انبساط گفت: از این بوستان که بودی، ما را چه تحفه کرامت کردی؟»

۲۲- برای هریک از ابیات در سمت راست جدول، آرایهٔ مناسبی را از سمت چپ جدول برگزینید. (یکی از آرایه‌ها، اضافی است.) ۰/۵

الف) لب و دندان سنایی همه توحید تو گوید/ مگر از آتش دوزخ بوَدش روی رهایی	۱- تشبیه
ب) بی عشق زیستن را جز نیستی چه نام است؟/ یعنی اگر نباشی، کارِ دلم تمام است	۲- ایهام تناسب
	۳- اسلوب معادله

۲۳- آثاری را که نام آفرینندگان آن‌ها نادرست ذکر شده، بنویسید. ۰/۵

«تمهیدات: سهرودی؛ فیه‌مافیه: مولوی، قصّهٔ شیرین فرهاد: نظامی؛ مثل درخت در شب باران: شفیعی کدکنی»

۲۴- کدام بیت، دربردارندهٔ نام یکی از سرایندگان «غزل اجتماعی» در عصر مشروطه است؟ ۰/۵

الف) در راه طلب فرّخی اَرخسته نگردید دانست که تا منزل مقصود بسی نیست

ب) سعی قدم کجا و طریق فنا کجا بیدل به خنجر نفَس این ره بریدن است

«ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ چهارم»

۲۵- ابیات زیر را با مصراع‌های مناسب، کامل کنید. (۱ نمره)

الف) ..... در راه ذوالجلال چو بی‌پا و سر شوی — ۰/۵

ب) ای جویبار جاری! زین سایه برگ مگریز ..... — ۰/۵

قلمرو فکری (۸ نمره)

۲۶- در بیت زیر، مفهومی را که مبتنی بر تشبیه خلق شده است، بنویسید. — ۰/۵

«نالهٔ مرغ اسیر این‌همه بهر وطن است مسلک مرغ گرفتار قفس، هم‌چو من است»

۲۷- در این ابیات «دماوندیّه»، ناخرسندی شاعر از چیست؟ — ۰/۵

«ای مشت زمین برآسمان شو بر وی بنواز ضربتی چند

نی‌نی تو نه مشت روزگاری ای کوه نیم زگفته خرسند»

۲۸- کدام بیت به فراگیرشدنِ فساد و تباهی، اشاره دارد؟ — ۰/۵

الف) گفت: «می بسیار خوردی، زان چنین بی‌خود شدی» گفت: «ای بیهوده‌گو، حرفِ کم و بسیار نیست!»

ب) گفت: «باید حد زند هشیارْمردم، مست را» گفت: «هشیاری بیار، اینجا کسی هشیار نیست!»

۲۹- در بیت زیر، مولانا برای چه‌کسانی، نابودی را آرزو می‌کند؟ — ۰/۵

«آتش است این بانگ نای و نیست باد هرکه این آتش ندارد، نیست باد»

۳۰- در بیت زیر، شاعر چه کارکردی را به «عشق» نسبت می‌دهد؟ — ۰/۵

«عشق بریک فرش بنشاند گدا و شاه را سیل، یکسان می‌کند پست و بلندِ راه را»

۳۱- در بیت «آیین طریق از نَفَس پیر مغان یافت/ آن خِضر که فرخنده‌پی‌اش نام نهادند»، شاعر «فرخنده‌پی شدنِ خضر و کمال یافتن او را» به چه عاملی نسبت می‌دهد؟ — ۰/۵

الف) بهره‌گیری از عارفان و راهنمایی صاحبدلان ب) کاردانیِ سالک و قابلیت او

پ) عزلت و بهره‌مندی از عشق

۳۲- با توجه به متن زیر، به پرسش‌های داده‌شده پاسخ دهید. — ۰/۵

«هرگه که یکی از بندگان گنهکارِ پریشان روزگار، دست انابت به امید اجابت به درگاه حق جلّ و عَلا بردارد، ایزدتعالی در او نظر نکند بازش بخواند؛ باز اعراض فرماید بار دیگرش به تضرّع و زاری بخواند. حق سبحانه و تعالی فرماید: یا ملائکتی قداستَحْییتُ من عبدی و لَیس لَهُ غیری فقد غفرتُ لَهُ.»

الف) چه عاملی موجب اجابت توبهٔ بندهٔ گنهکار است؟

ب) مرجع ضمیر «ـَ ش» در «بازش»، خداست یا بندهٔ گنهکار؟

«ادامه سوالات در صفحهٔ پنجم»

۳۳- برای هریک از عبارات «الف» و «ب»، بیت مناسبی را از سمت چپ جدول برگزینید که با آن ارتباط مفهومی داشته باشد. (یکی از ابیات، اضافی است.) ۰/۵

الف) در عشق قدم نهادن کسی را مسلّم شود که با خود نباشد و ترک خود بکند و خود را ایثار عشق کند.	۱) بی‌عشق زیستن را جز نیستی، چه‌نام است؟/ یعنی اگر نباشی، کارِ دلم تمام است
ب) به حُسن- که مطلوب همه است- دشوار می‌توان رسیدن؛ زیرا که وصول به حُسن ممکن نشود؛ الّا به واسطهٔ عشق.	۲) می‌تواند حلقه بر در زد حریم حُسن را/ در رگ جان، هرکه را چون زلف، پیچ و تاب است
	۳) من که هرآنچه داشتم اوّل ره گذاشتم/ حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو

۳۴- معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.

الف) پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفهٔ روزی به خطای مُنکَر نبُرَد. ۱

ب) هرکه جز ماهی زآبش سیر شد هر که بی‌روزی است، روزش دیر شد ۱

پ) حیات از عشق می‌شناس و ممات بی‌عشق می‌یاب. ۰/۵

ت) یک روز دنیایی به روم چشم داشت و از آن چشم می‌زد. ۰/۵

ث) در دفتر زمانه فتد نامش از قلم هر ملّتی که مردم صاحب قلم نداشت ۰/۵

ج) زین بی‌خردانِ سِفله بِستان دادِ دلِ مردمِ خردمند ۰/۵

«مانا و کامروا باشید» **۲۰**

www.kanoon.ir
مجتمع فرهنگی آموزشی علامه طباطبایی
www.mat.ir

بسمه تعالی
مجتمع فرهنگی آموزشی علامه طباطبایی

آزمون پایان ترم درس: فارسی ۳

پایه دوازدهم ـ نیم‌سال اول

پاسخنامه در ۲ صفحه تنظیم شده است.

تاریخ: ۱۴۰۲/۱۰/۰۴

زمان پاسخ‌گویی: ۹۰ دقیقه

سال‌تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲

۱- قلمر زبانی (۷ نمره)

۱- ب/ آرزومند

۲- پ/ محتسب

۳- معلّق

۴- یگانه

۵- الف) منسوب ب) صوابش

۶- پ؛ سنایی ← ثنایی

۷- الف) بهر، ب) غربت، پ) فراغتی

۸- ذُل ← زُل، خواری ← خاری

۹- جملهٔ پایه (هسته)؛ آن را عشق خوانند- الگوی ساخت: نهاد + مفعول + مسند + فعل

۱۰- الف) دستِ من- ب) نهاد (بوی گُل) + مفعول (ـَ م) + مسند (مست) + فعل (کرد)

۱۱- الف) نادرست (ای طایر قدس، جملهٔ منادایی است و فعل آن به قرینهٔ معنایی حذف شده است). ب) درست: «ـَ م» به «راه» برمی‌گردد و وابستهٔ وابسته است (بدرقهٔ راه من).

۱۲- الف) ناله‌های امام/ امامم. ب) «ـَ م» در «بزرگم»، مضاف‌الیه مضاف‌الیه است.

۱۳- الف) اسنادی، ب) غیراسنادی

۱۴- الف) سه مفعول (۱- «دل زمهرش کی کنی پاک؟» مجموعاً مفعول است برای «بگفتا». ۲- «دل» مفعول است برای «کنی». ۳- «آن‌گه که باشم خفته در خاک» مجموعاً مفعول است برای «بگفت».) ب) مسند

۱۵- تو (بار دوم)- تکرار

۱۶- ب؛ مرز عالم دیگر (دیگر: صفت مضاف‌الیه است. در گزارهٔ الف، سوزان و کویر، هردو به هسته برمی‌گردند و در گزارهٔ «پ»، آبی و مدیترانه هر دو به طیلسان برمی‌گردند؛ یعنی وابسته‌اند نه وابستهٔ وابسته!)

قلمروی ادبی (۵ نمره)

۱۷- الف- اسلوب معادله ۱۸- حسن تعلیل ۱۹- الف) ایهام، ب) ایهام تناسب

۲۰- الف) خط خواندن، ب) حکومت روم

۲۱- بودی و کردی

۲۲- الف) ایهام تناسب (روی)، ب) تشبیه (بی‌عشق زیستن به نیستی)

۲۳- تمهیدات: از عین‌القضات همدانی است نه سهروردی/ قصّهٔ شیرین فرهاد: از احمد عربلو است نه نظامی.

۲۴- الف) فرّخی

۲۵- الف) از پای تا سرت همه نور خدا شود، ب) کاین‌گونه فرصت از کف دادند بی‌شماران

قلمرو فکری (۸ نمره)

۲۶- نالیدن به‌خاطر درد وطن (درد وطن را داشتن/ وطن دوستی)

۲۷- از همانندکردنِ دماوند (انسان آزادی‌خواه) به مشت، ناخرسند است.

۲۸- ب

۲۹- بی‌خبرانِ عشق (یا هر مفهومی مشابه آن)

۳۰- هم‌سطح کردنِ شاه و گدا و از بین بردنِ تفاوت‌ها (یا هر مفهومی مشابه آن)

۳۱- الف

۳۲- الف) استمرار و مداومت در توبه، ب) خدا

۳۳- الف) با بیت «۳»، ب) با بیت «۲»

۳۴- الف) با گناهِ آشکار، آبروی بندگان را نمی‌ریزد و به‌خاطر گناه زشت، رزق و روزی‌شان را قطع نمی‌کند.

ب) جز عارفان و عاشقان، هرکس دیگری از عشق خسته و سیر می‌شود. هرکسی که از عشق بی‌نصیب و محروم باشد، عمرش بیهوده تلف می‌شود.

پ) زندگی را به سبب عشق بدان و مرگ را به‌خاطر بی‌بهرگی از عشق بشمار.

ت) زمانی مردم دنیا از حکومت روم توقع داشتند و از قدرت آن، می‌ترسیدند.

ث) هر ملّتی که از حضور نویسندگان و دانشمندان محروم گردد، زود فراموش می‌شود.

ج) از این مردمِ نادان و حاکمانِ فرومایه، حقِ مردم دانا را بگیر.